ASIANTUNTIJALAUSUNTO
Ammatilliset opettajat AO ry

19.10.2023

Ammatilliset opettajat AO ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024/ammatillinen koulutus.

Oppimisen tuki ja opinto-ohjaus

Hallituksen tavoitteena on sujuvoittaa nivelvaiheen koulutusvalintoja, vähentää koulutuksen keskeyttämistä, parantaa opiskelijoiden edellytyksiä tutkinnon suorittamiseen ja vahvistaa opiskelijoiden hyvinvointia. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 ammatillisessa koulutuksessa sai erityistä tukea 39100 opiskelijaa (11 %). Näistä opiskelijoista 86 % opiskeli ammatillisissa oppilaitoksissa ja 12 % ammatillisissa erityisoppilaitoksissa. Esityksessä pidämme hyvänä sitä, että **oppimisen tukea ja opinto-ohjausta** vahvistetaan vuosittain 10 milj. eurolla.

Tilastoista ei saada tukiopetuksen ja osa-aikaisen erityisopetuksen todellista tarvetta, koska laki ammatillisesta koulutuksesta ei tunne näitä oppimisen tuen muotoja. Tekemämme kyselyn perusteella arvioimme, että erityisen tuen opiskelijoiden lisäksi 20–30 % kaikista ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista tarvitsee oppimiseen tukea.

- Ammatilliset opettajat esittää, että valtiovarainvaliokunta lausunnossaan edellyttää oppimisen tuen jatkuvan saumattomasti perusopetuksesta ammatilliseen koulutukseen. Opiskelijan oikeudesta tarvitsemiinsa tukimuotoihin on täsmällisesti säädettävä laissa ammatillisesta koulutuksesta. Opetustoimen kelpoisuusasetuksessa erityisen ja vaativan erityisen tuen antamisen kelpoisuudeksi on määriteltävä erityisopettajan tutkinto.

  Jotta opiskelijat saavat tarvitsemansa oppimisen tuen, esitämme, että sitä talousarviossa vahvistetaan huomattavasti enemmän kuin hallituksen esityksessä oleva 10 miljoonaa euroa. Toivomme lisäksi, että oppimisen tukeen suunnattava raha korvamerkitään.

Lähiopetus ja oppimisen tuki

Hallituksen tavoitteena on kehittää rahoitusjärjestelmää kannustamaan laadukkaan ja riittävästi lähiopetusta sisältävän tutkintokoulutuksen järjestäminen oppivelvollisille ja muille vailla tutkintoa oleville sekä ensisijaisesti tutkintoa tai tutkinnon osaa pienempien osaamiskokonaisuuksien tarjoamiseen tutkinnon jo suorittaneille osaamistaan täydentäville aikuisille.

Jaamme huolen lähiopetuksen määrästä. Vuodesta 2012 alkaen opettajan antaman lähiopetuksen määrä on tasaisesti laskenut.

Kokemuksemme ja opiskelijajärjestöjen antaman palautteen perusteella lähiopetusta tarvitaan enemmän. Myös ryhmäkoko vaikuttaa siihen, kuinka paljon opettaja kykenee antamaan opetusta ja ohjausta esim. työsaleissa ja käytännön tehtävissä. Ammatillisen koulutuksen rahoituksesta suuntautuu arviomme mukaan opetukseen enää noin 50 %. Nykyisellä opetuksen määrällä opiskelijat eivät saa riittäviä valmiuksia työpaikalla tapahtumaan oppimiseen ja valmistuttuaan työelämän tarvitsemaan perusosaamiseen.

- Ammatilliset opettajat esittää, että valtiovarainvaliokunta lausunnossaan vaatii, että jatkossa koulutuksen järjestäjien toiminnanohjausta kehitetään opetus edellä byrokratiaa ja hallintoa karsien.

Rahoitusmallia uudistetaan palkitsemaan nykyistä enemmän opintosuorituksista ja valmistumisesta sekä koulutuksen jälkeisestä työllistymisestä ja jatko-opintoihin siirtymisestä.

Yhteishaun kautta opintoihin siirtyvien oppivelvollisten rahoituksen osalta keskeisessä asemassa tulee olla vahva perusrahoitus (90 %). Ammatillisen koulutuksen reformin myötä suunta on kääntynyt suoritustavoitteiseksi. Tämä on johtanut siihen, että arviomme mukaan yhä useampi oppivelvollinen suorittaa tutkinnon saavuttavamatta omia kykyjään tai työelämän sekä jatko-opintojen vaatimaa parasta osaamistaan. Tähän näkemyksen jakavat myös työelämän edustajat sekä korkea-asteen opettajat.

Suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus sopivat paremmin ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon toteuttamisen rahoitusperusteeksi.

- Ammatilliset opettajat esittää, että valtiovarainvaliokunta lausunnossaan ehdottaa koulutuksen kokonaisrahoitustason pitkän aikavälin suunnitelmaa kohti Pohjoismaista rahoitustason kärkeä. Oppivelvollisten perusrahoitus tulee nostaa 90 %:iin lukiokoulutuksen tapaan. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoitus tulee nostaa rahamäärältään samansuuruiseksi kuin perustutkinnon rahoitus.

Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Suomessa tarvitaan hyviä ammattiosaajia ja asiantuntijoita. Se, että opiskelijat valmistuvat työmarkkinoille ja jatkavat opintojaan myöhemmin, on ihan yhtä arvokasta kuin se, että nuori jatkaa lukiosta suoraan yliopistoon tai ammattikorkeakouluun. Tämä edellyttää, että ammatillisesta koulutuksesta saadaan käytännön taitojen lisäksi riittävät tiedolliset valmiudet. Tutkinnon on mahdollistettava opiskelijoille todelliset jatko-opintovalmiudet – ei pelkkää muodollista jatko-opintokelpoisuutta, jotta he voivat jatkaa opintojaan korkeakouluissa. Todellinen huoli on myös siitä, että vain noin 3 %:lla yliopistoon päässeistä oli ammatillinen tutkinto.

- Ammatilliset opettajat esittää, että valtiovarainvaliokunta lausunnossaan edellyttää jatko-opintojen kannalta keskeisten yhteisten tutkinnon osien lähiopetuksen riittävän määrän vahvistamista asetuksella, kuten lukioasetuksessa.

Aikuiskoulutustuki hallituksen esityksen mukaisesti tulee loppumaan 1.8.2024. Tällä tulee olemaan negatiivinen vaikutus erityisesti korkeakoulutuksen määrän lisäämiseen. Vuonna 2022 tuen saajista 26 % opiskeli ammatillisissa oppilaitoksissa, 45 % ammattikorkeakouluissa ja 26 % yliopistoissa. Aikuiskoulutustukea hyödynnetään erityisesti aloilla, joissa osaajapula ja osaamisen kehittäminen on suurta. Oppilaitoksissamme on runsaasti aikuisopiskelijoita suorittamassa opintojaan tuen mahdollistamana esimerkiksi lähihoitajiksi.

- Ammatilliset opettajat esittää, että valtiovarainvaliokunta lausunnossaan vaatii, aikuiskoulutusten kehittämistä, nykyisen lakkauttamisen sijaan. Tuen

myöntämisen kriteerejä on mahdollista muuttaa siten, että huomioidaan niin työvoimatarpeen haasteet kuin tuen hakijan yksilölliset tavoitteet työmarkkina-aseman parantamisessa.

Hallitus esittää, että laaditaan kokonaisselvitys TUVA-koulutuksen toimivuudesta, minkä perusteella arvioidaan koulutuksen sisällön, enimmäiskeston ja järjestäjäverkon muutostarpeita sekä tarvetta TUVA-koulutuksen erilaisten rahoitusmallien yhtenäistämiselle. Suurin osa TUVA-koulutuksen opiskelijoista (91 %) opiskelee ammatillisen koulutuksen tutkintoon valmistavassa koulutuksessa. Heistä suurella osalla on erityisen tuen päätös tai muita opiskelua vaikeuttavia haasteita. Kokemuksemme mukaan opiskelijat tarvitsevat opettajan ja erityisopettajan yhteisopettajuutta opiskelun arjen sujumiseksi ja opiskelun tavoitteiden saavuttamiseksi.

- Ammatilliset opettajat esittää, että valtiovarainvaliokunta lausunnossaan ehdottaa täsmällisemmin määriteltäväksi opettajien kelpoisuudet TUVA-koulutuksessa. Ammatillisen opettajan ja erityisopettajan yhteisopettajuus edellyttää myös nykyistä suurempia rahoituksen resursseja.

Suomi tarvitsee hyviä ammattiosaajia. Siksi haluamme, että ammatillisen koulutuksen arvostus ja merkitys Suomen työelämälle näkyy budjetin valinnoissa. Olemme samaa mieltä siitä, että sivistys luo edellytyksiä talouden kasvulle. Se on itseisarvo, myös ammatillisessa koulutuksessa. Jaamme hallituksen tavoitteen siitä, että koulutus vastaa paremmin työelämän tarpeisiin. Tunnistamme kohtaanto-ongelman. Tarvitsemme vain resurssit **laadukkaan koulutuksen** toteuttamiseen. Osaaminen meillä on.

- Ammatilliset opettajat esittää, että valtiovarainvaliokunta lausunnossaan ehdottaa laadittavaksi pitkän aikavälin suunnitelman koulutuksen kokonaisrahoitustason nostamisesta kohti Pohjoismaista rahoitustason kärkeä. Oppivelvollisten perusrahoitus tulee nostaa 90 %:iin lukiokoulutuksen tapaan. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoitus tulee nostaa rahamäärältään samansuuruiseksi kuin perustutkinnon rahoitus.

Ammatilliset opettajat AO ry

Tuija Mäntsälä
Puheenjohtaja

Tapio Lindfors
Varapuheenjohtaja

Jaana Antila
Koulutuspoliittisen työryhmän puheenjohtaja

Lisätietoja:
Jaana Antila p. 044 455 7722, jaana.antila@ammatilliset.fi
Tapio Lindfors p. 044 238 1935, tapio.lindfors@ammatilliset.fi